

GALERIJA STUDIN - GENERATOR KULTURE U KAŠTELIMA

Ankica Babin

Zavičajni muzej Kaštela

Kaštel Novi

Općina Kaštela nalazi se na području Kaštelanskog zaljeva, između gradova Trogira i Splita, a obuhvaća i dio Dalmatinske zagore. To područje obiluje velikim brojem kulturno-povijesnih spomenika, a kulturne konfiguracije u primorskom dijelu preslojavaju se kontinuirano od prapovijesti do danas.

Do osnivanja općine Kaštela, tj. do 1986. godine, zaštitu kulturne baštine na tom području provodile su mjerodavne institucije iz Splita. Zbog velikog broja spomenika kulture pod nadležštvom tih institucija i niza drugih faktora koji su onemogućili njihovu pravodobnu zaštitu, spomenici su toliko devastirani da su same jezgre naselja-kašteli postali balast arhitekture, a pokretni

Detalj s izložbe Uskrs u Kaštelima

spomenici kulture nemilo su otuđivani.

Zahvaljujući entuzijazmu skupine javnih kulturnih djelatnika, 1983. godine iz splitskog Muzeja revolucije prenesena je zbirka skulptura kipara Marina Studina u njegovo rodno mjesto Kaštel-
Novi. Osnivanjem općine, Kaštela i općinskog SIZ-a kulture omogućeno je osnivanje prve muzejsko-galerijske institucije na ovom području.

Rješenje potrebno za početak njezina rada, na preporuku komisije Muzejskog savjeta Hrvatske, izdaje Republički komitet za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu 19. srpnja 1983. godine.

U čemu nalazimo opravdanost osnivanja ove institucije, u blizini gradskih centara Trogira i Splita s nizom sličnih muzejskih ustanova?

Prostor između Trogira i Splita je poluurbani s dosta ruralnih elemenata karaktera, iako je kultura življenja u urbanim zonama uz more - kaštelima nastalim potkraj XV. stoljeća - uvijek bila na grad-

skj razini.*1

To je prostor na kojem je uobičajeno da i intelektualci uzgajaju vinovu lozu i masline, a zajedno s težacima odrastaju i žive uz zidine rimskih vila rustica, starohrvatskih crkvice, renesansnih ljetnikovaca, baroknih palača, bogatih crkvenih riznica i arhiva - izuzetno bogatog i velikog kulturnog naslijeđa.

Trogir i Split, gradski centri, zapravo su sve do prije desetak godina djelovali kao centri koji su ovo specifično područje "ispražnjavali" od kulturnih sadržaja i kulturne informacije. Depoi njihovih muzejskih institucija puni su muzejskih predmeta s područja Kaštela, ali oni ne daju prave informacije o tom prostoru i njegovu identitetu. Zavodi za zaštitu spomenika kulture nisu uspjeli zaštititi ovo područje od privatne i društvene "divlje izgradnje", nisu spriječili devastaciju urbanih jezgri niti izgradnju industrijskih pogona na erheološkim lokalitetima. Podizanjem industrijskih pogona bivšeg Jugovinila, Željezare, cementne industrije, okoliš u kojem živimo toliko je zagađen da je postao opasan po život stanovnika, a od Kaštelanskog zaljeva, jednog od najljepših na našoj obali, načinio je "crnu točku".

Nužno je bilo osnovati instituciju koja će svojim radom, ako ne spriječiti, a onda bar ublažiti te negativne tendencije na ovom prostoru, koordinirati rad splitskih institucija zaštite, te postati kulturno-informativni centar, izvorište kulturnih informacija, ali i njihovo sabiralište. Tim bi se postupkom i ovo područje uklopilo u Muzejsku mrežu Hrvatske.

Formiranjem Galerije Studin otvorene su mogućnosti rada na zaštiti i očuvanju u prvom redu pokretnih spomenika kulture, njihovoj pravilnoj valorizaciji i prezentaciji.

Galerija Studin registrirana je kao samostalna muzejska radna organizacija u osnivanju. Na taj smo način ostavili mogućnost, već na samom početku njezina rada, da nam posluži kao inicijalna jezgra za konsituiranje složenijeg tipa muzejske organizacije. Ona bi na kompleksniji način štitila i prezentirala cjelokupno kulturno naslijeđe, integrirajući ga u suvremene tokove života.

Na samom početku rada nametnulo nam se temeljno muzeološko pitanje; kako prezentirati ono što imamo, i za nas veoma problematično - u kojim prostorima?*2

Zbirku smo odlučili izložiti u povijesnoj jezgri Kaštel-Novoga, u Kuli Ćipiko, kaštelu s početka XVI. stoljeća. Ta renesansna kula, koja je u isto vrijeme služila i kao utvrda za obranu od Turaka i kao dvorac-ljetnikovac trogirске obitelji Ćipiko, godine 1981. je rekonstruirana, pod nadzorom splitskog Zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Po vertikali prostor kule podijeljen je u tri etaže, koje su međusobno povezane širokim, vertikalnim stubištem u lijevom kutu objekta. Kretanje posjetitelja nesmetano teče od prizemlja do potkrovlja. Na prvom katu kule smještene su društveno-političke organizacije, a za Galeriju Studin osigurani su prostori drugog i trećega kata, te prizemlje za povremene izložbe. Unoseći ovu vrstu sadržaja u objekt koji je i sam spomenik kulture, dobili smo bitno novu kvalitetu forme - dobar spoj arhitekture kao omotača i njezina sadržaja. Unutar samog objekta nismo poduzimali nikakve preinake, iako su potrebne, da bismo ga adaptirali za muzejske

Detalj stalnog postava Galerije Studin
snimio: Robert Marić

potrebe. To ćemo učiniti kada postanemo jedini korisnici prostora. Kroz cijelu svoju povijest Kula Ćipiko bila je vertikala Kaštel-Novoga i u fizičkom smislu (najviši arhitektonski objekt) i u povijesnome (sjedište vlasnika - gospodara sela). Poslije Drugoga svjetskog rata objekt je posve devastiran. Urušene su bile tavanice, a djelomično i krovna konstrukcija. Arhitektonskom rekonstrukcijom i unošenjem novih sadržaja kula postaje objekt događanja, centar prema kojemu gravitira cijelo mjesto, nastavljajući svoju nit "vertikale". Izložbeni prostor eksponata stalnog postava zbirke Studin nalazi se na trećem katu kule. Prostor je jedinstven, ograničen sa četiri strane kamenim zidovima rastvorenim prozorima, a gornja granica prostora je otvoreno krovšte.

Drveni reljefi smješteni su na kamene zidove, a slobodne skulpture u formi kruga u središnjem dijelu izložbenog prostora.

U odnosu drvenih reljefa, kamenih zidova, drvenih greda potkrovlja i slobodnih skulptura postignut je sklad, isto kao i u prožimanju unutrašnjeg i vanjskog prostora kroza staklene stijenke prozora. Uprkos tome što smo imali zadani, povijesni okvir u koji smo morali bez preinaka smjestiti zbirku, to nije umanjilo vrijednost izloženih skulptura. Štoviše, stječe se dojam da smo Marina Studina putem njegovih djela vratili "među svoje" (naziv jednog od njegovih reljefa), u prostore koje je on uvijek sam označavao sjedištem svoje zbirke, između plavetnila mora i neba, zelenila maslinika i vinograda, u svijet ribara i težaka, koje je s radošću

prikazivao u svojim radovima.

Drugi kat kule podijeljen je na radni prostor kustotsa s bibliotekom, depo i prostoruju s muzejskom dokumentacijom. Taj radni dio galerijskog prostora otvoren je pogledu posjetelja koji odlaze u gornji izložbeni prostor, te se na taj način mogu neposredno upoznati s radom osoblja Galerije.

Prvi kat Kule Ćipiko kao radni prostor koriste Mjesna zajednica i Mjesni ured, a prizemlje služi kao polivalentna dvorana za različite namjene (vjenčaoonica, dvorana za sastanke, predavanja i izložbeni prostor). Galeriji služi za priređivanje tematskih izložaba, predavanja, video i TV-projekcija i znanstvenih skupova.

Unoseći ove sadržaje u Kulu Ćipiko, ona je potpuno revitalizirana kao spomenik kulture. Postala je aktivan činilac u urbanističkom sklopu arhitekture Kaštela, šaljući

žive kulturne impulse u prostor oko sebe. Dobila je karakter otvorenosti prema vanjskom svijetu, a time uspostavlja živi kontakt okoline sa svojim sadržajem. Zbirka nema karakter zatvorenog trezora vrijednosti dostupnog samo onima koji se njome stručno bave, nego je uspostavila kontakt s društvenom sredinom u kojoj se nalazi, tako reći, u dnevnoj upotrebi.

Temelje odrednice rada Galerije su skupljanje, zaštita i čuvanje, stručna obrada i muzejska prezentacija djela Marina Studina. Primjenjujući sve te oblike muzejskog rada, nismo željeli kao rezultat galeriju tradicionalnoga tipa, u reprezentativnom smislu. Takav tip galerije nije prikladan niti potreban u ovom prostoru i ovom trenutku. Polazeći od specifičnosti područja u kojem se nalazi, strukture stanovništva i raznolikosti spomeničke baštine,

Dio postava kulturno-historijske zbirke

akcent smo stavili na odgojno-obrazovnu i kulturno-informativnu djelatnost Galerije, te njezine integracije u suvremenu problematiku življenja u ovom prostoru. Rezultat toga je Galerija kao kulturno-informativni centar, sredstvo komunikacije i informiranja, a ne hram umjetnosti.

Galerija priređuje niz izložaba različitog profila. U prvom redu priređujemo izložbe mladih, neafirmiranih umjetnika s našeg

Dio postava arheološke zbirke

područja, ali i onih afirmiranih da bismo domaćoj publici približili recentnu umjetnost. Otkupima i poklonima likovnih djela proširujemo zbirku moderne umjetnosti.

Poseban akcent stavljamo na izložbe s ekološkom tematikom, Postavši "crna točka" u ekološkom smislu, Kaštelanski zaljev je problem s kojim se i mi kao institucija moramo suočiti. Tematske izložbe često vežemo uza zaštitu spomenika kulture, pri čemu surađujemo s nadležnim zavodom. Devastacija urbanog prostora je tako velika da je moramo kao problem projicirati kroz naš rad.

Izdavačka je djelatnost Galerije zastupljena tiskanjem kataloga stalnog postava, tematskih-povremenih izložaba, te samostalnih izdanja: pretisak knjige "Prostor između Trogira i Splita", autor:

dr. I. Babić; te knjige "Kaštel Stari" autora don Frane Ivasovića. Obje knjige su od velikog značenja za proučavanje lokalne povijesti i kulturne baštine.

U svom radu nastojimo se služiti suvremenim metodama prezentacije, koristeći se često suvremenom audio-vizualnom opremom. Uspostavili smo suradnju s područnim školama, Muzejom grada Splita, Galerijom Meštrović i Zavodom za zaštitu spomenika.

Posluživši kao generator kulture u Kaštelima, Galerija Studin otvorila je mogućnost organizacije složenijeg tipa muzejske institucije, primjerenije za zaštitu i prezentaciju cjelokupne kaštelanske baštine. Upošljavanjem novoga kadra radili smo na formiranju arheološke, etnografske i kulturno-historijske zbirke, dok Galerija Studin funkcionira unutar zbirke moderne umjetnosti. Prema uputama Muzejskog savjeta Hrvatske, zbirka će biti smještena polivalentno, u četiri kaštelanske jezgre, a Galerija je preregistrirana u Zavičajni muzej Kaštela 4. travnja 1992. godine.

Temeljni problem koji se nameće pred tu ustanovu jest kako živjeti s cjelokupnom baštinom Kaštela.*3 Kako muzejskim postavom predstaviti zakonitosti društvenoga razvoja s prikazom političkoga, privrednoga, društvenoga i kulturnoga razvoja, a koji se odražavaju u svakodnevnom životu. Kako povijest kroz sadašnjost reproducirati u budućnost? *4

Kaštela su smještena duž uskoga pojasa Kaštelanskog zaljeva između planinskog vijenca Kozjaka i plavetnila mora. Ovaj prostor ima izrazit povijesni karakter jer je bio kontinuirano naseljen od paleolita do danas. Još sam prije stotinjak godina imao je karakteristike "idealnoga prostora", kako nam ga predstavlja klasična književnost. Obilovao je zelenilom, bistrim vrelima i potocima, antičkim i predromaničkim ruševinama, a uz more arhitektonski sklopovima sedam kaštelanski jezgri, koje su do nedavno imale izgled prostorne plastike.*5

Uzgajajući mediteranske kulture, čovjek se tim prostorom stoljećima služio i nije ga devastirao. Tragove visoke civilizacije ostavio je u obliku ruševina antičkih vila rustica, luka uz more, starohrvatskih sela (Radun, Ostrog, Putalj, Šušnjari,...), sakralnih objekata (Sv. Juraj od Putalja, Sv. Marta u Bijaćima, Sv. Juraj od Raduna...) i malih urbanih zona - kaštela uz more nastalih potkraj XV. stoljeća.*6 Nastaju u prvom redu kao obrambeni sistemi u periodu kada Turci prodiru iz unutrašnjosti na ovo područje. Grade ih za svoje težake bogate splitske i trogirске obitelji. Dijele se na trogirska Donja Kaštela (K. Štafilić, K. Novi, K. Stari, K. Lukšić) i splitska Gornja Kaštela (K. Sućurac, K. Gomilica, K. Kambelovac).

Samo naselje sastoji se od utvrđenog dvorca gospodara mjesta, te sela koje čine pravilno raspoređene kuće težaka unutar seoskih zidina. U središtu se nalazi seoski trg, a ulice se sijeku pod pravim kutem. Dvorac gospodara grada je na morskim grebenima, a s naseljem je bio povezan pokretnim mostom. Kašteli su imali renesansne arhitektonske stilske oblike, s raskošnim unutrašnjim dvorištem i interijerima bogata inventara: pozlaćenim namještajem, vrijednim slikama i skulpturama, kaminima, oružjem... Unutar sela gospodari grade male sakralne objekte, a u XVII. stol-

jeću težaci podižu velike barokne crkve, izvan seoskih zidina. Bogatstvo inventara tih objekata ne zaostaje za gradskim crkvama. U XVII. stoljeću naselja se šire izvan zidina sela te se ove urbane zone međusobno spajaju.

Skladan odnos tih naselja uz obalu s prirodnom okolinom traje sve do XIX. stoljeća. Ubrzanom privrednim razvojem, deagrarizacijom i industrijalizacijom ovog prostora, njegova slika i njegov sadržaj u potpunosti se mijenjaju. Promjenom strukture stanovništva mijenja se i fizički i psihički odnos prema baštini. Kaštela postaju predgrađe Splita gdje cvjeta "divlja" gradnja, a čitljivost prostora svedena je na minimum. Zato zaključujemo da su Kaštela poluurbanog tipa, u prostoru gdje vlada kaotičnost i bezličnost, jer urbano planiranje nikada nije provedeno. Mentalitet stanovništva se promijenio. Prevladavao je negativan odnos prema baštini. Jezgre naselja postaju nastambe siromašnih, te zato njihove metamorfoze nisu rezultat konzervatorskih zahvata, nego individualnih inicijativa. Rezultat su unakaženi i upropašteni ambijenti, gdje se renesansni dvorci koriste kao odlagalište za smeće. Na ilirskim gradinama i drugim arheološkim lokalitetima niču vikendice, a izmijenjen je odnos prema sakralnim objektima. Izgubljen je osjećaj stanovništva za sakralno i lijepo.

Kako jedan ovako specifičan prostor projicirati kroz rad muzejske institucije? Kako da tradicija ne bude teret, nego suživot? Želimo da u skladu sa suvremenim stremljenjima u muzeološkoj znanosti naš muzej integrira cjelokupnu brigu za kulturnu i prirodnu baštinu. Zato smo se opredijelili za tip zavičajnoga muzeja, jer će on, uz opće potrebe, najbolje odraziti one naše - lokalne. Mora postati mjesto prezentacije ideja putem muzealija, kao nosilaca informacija.*7

Veoma važno je integrirati muzej u njegovu okolinu i u fizičkome i u duhovnom smislu.

Temeljem Elaborata o razvoju muzejske djelatnosti na teritoriju općine Kaštela i uputa Muzejskog savjeta Hrvatske, odlučili smo muzejske zbirke smjestiti polivalentno, u četiri kaštelanske jezgre - arheološku u Kaštel-Sućurac, etnografsku u Kaštel-Kambelovac, modernu u Kaštel-Novu, a stalni postav u Kaštel-Lukšić. One bi uza sebe vezale i drugi kulturno-povijesni materijal.

Unutar rada muzeja integrirat ćemo i izložbene prostore kaštelanskih župa, u kojima će biti izložene izuzetno bogate sakralne zbirke.

Uspostavljajući izravnu suradnju sa splitskim Zavodom za zaštitu spomenika, učinit ćemo da intervencijama unutar starih jezgri i čitavih arhitektonskih sklopova, unutar kojih su objekti muzeja, oni postanu njegov sastavni dio. Unoseći u njih muzejske sadržaje, revitalizirat ćemo ih, i pokazati mogućnost življenja u ambijentu baštine, proširujući svijest stanovnika o kulturnom i civilizacijskom identitetu. Pokušavajući sačuvati baštinu u cijelosti, posebnu pozornost posvetit ćemo i mikrocjelinama s prirodnim spomenicima kulture. Unutar njih najčešće imamo spomenike "in situ" (npr., Bijaći).

Muzejske postavbe nastojat ćemo aktualizirati čestom izmjenom materijala, te na taj način pratiti sve socijalne promjene.*9

Kako se nismo odlučili za stalni klasični postav u jednom objektu,

svojim izložbenim zbirkama i višenamjenskim dvoranama, slijedit ćemo niz sedam Kaštela uz obalu, a u Zagori formirati malu povijesnu zbirku.

Vežući pojedinu zbirku uz određenu kaštelansku jezgru, vodili smo računa o specifičnosti povijesne baštine tog mjesta. Ekološke probleme tretirat ćemo najviše u Kaštel-Sućurcu, koji je zagađen industrijskom zonom, a ribarstvo i uzgoj vinove loze karakteristični su za Kaštel-Kambelovac, gdje ćemo izložiti etnografsku zbirku. Zbirka skulptura Marina Studina ima stalni postav u Kaštel-Novom, a uz nju vežemo formiranje moderne zbirke i izložbenu djelatnost recentne umjetnosti.

Sve stalne postavbe prate i dvorane za studijske izložbe.

Zajednička edicija povezat će zbirke u cjelinu, iz koje će svaki posjetitelj steći dojam cjelovitoga kulturno-povijesnog razvoja Kaštela. Stalni postavi pojedinih zbirki nastat će kao rezultat rada kustosa, dizajnera, konzervatora, pedagoga i arhitekata. Putem izložbenih predmeta posjetitelju će biti prenesene znanstvene i kulturne informacije. Pred nama je problem rješavanja muzeografskih pomagala, rasvjete, sigurnosnog sistema, nabave odgovarajućih vitrina, audio-vizualne opreme, kompjutera, te za nas posebno značajno otvaranje konzervatorske radionice.

Rezultat svih naših napora bit će muzejska izložba kao poseban oblik muzejske komunikacije.*10 Muzej će u prvom redu imati odgojno-obrazovnu ulogu, jer svaki muzej predstavlja i akumulaciju znanja, koje putem ekspozicije prenosi na posjetitelja. Akcent stavljam na spoznaju vrijednosti baštine Kaštela, njenu ugorženost i potrebu suživota s njome. Proučavanje baštine Kaštela unosimo u školske programe razgledanjem povijesnih lokaliteta, organiziranjem predavanja o zaštiti spomenika, upotrebom muzejske knjižnice. Samo muzej ne smije postati blijeda kopija škole, nego medij i sredstvo-transfer mudrosti.*11

Ujedno on je i sredstvo komunikacije i informativni centar.

Taj komunikacijski odnos s posjetiteljem postiže putem stalnih i povremenih izložaba stalne edicije muzeja, kataloga povremenih izložaba, stalne edicije muzeja, kataloga povremenih izložaba, publikacija različitog profila, te pomoću audio-vizualnih medija. INDOK sistemom povezat ćemo se s bibliotekama, a sintetizirat ćemo rad Društva za očuvanje kulturne baštine "Bijaći" i ekološkog društva "Lijepa naša".

Vežući uz prostore našeg muzeja knjižaru (u K. Sućurcu), kafeteriju (u K. Lukšiću) i prodajne galerije (u Kaštel-Novom), uzet ćemo u obzir potrošački mentalitet današnjeg posjetioaca.

Posebne oblike suradnje ostvarit ćemo s turističkom privredom.

Kao privredna grana turizam se najranije javlja na našoj obali baš u Kaštelima. Iako je Kaštelanski zaljev danas ekološki "crna točka", postoje tendencije u gospodarskom razvoju Kaštela za gašenjem industrijskih zona. Tako će se poboljšati uvjeti za razvoj turizma, a time i potreba za originalnim kaštelanskim suvenirima, tiskanim vodičem, monografijom Kaštela, prospektima u čijoj izradi kao muzej moramo sudjelovati.

Uz sve navedeno muzej mora biti mjesto koje potiče posjetitelja na kreativno djelovanje, ali i zadovoljavanje estetskih potreba i potrošnje slobodnog vremena.

Bilješke:

1. Ivo Babić: Prostor između Trogira i Splita, st. 1991., str. 9.
2. Želimir Košćević: Muzej u prošlosti i sadašnjosti, 1977.
3. Jasna Horvat: Kulturni i turističke centar Ribnica, IM/1987., 1/4, str. 54.
4. Želimir Košćević: Muzej u prošlosti i sadašnjosti
5. Ivo Babić: Prostor između Trogira i Splita, str. 9.
6. Vjeko Omašić: Povijest Kaštela, Split 1986., str. 43-85.
7. Želimir Košćević: Muzej u prošlosti i sadašnjosti, Muzeologija, 1977.
8. Ankica Babin, T. Burić: Elaborat o razvoju muzejske djelatnosti, 1989.
9. Ivo Maroević: Stalni postav - objektivitacija muzejskog zbirnog fonda, IM /1990., 1/2, str. 14.
10. Zbynek Stranski: Temelji opće muzeologije, Muzeologija 8, str. 65.
11. Tomislav Šola: Od obrazovanja do komunikacije, IM/1988., 1/2, str. 93.
12. Ivo Maroević: Muzeologija i muzej budućnosti, IM, 1981, 1/4
13. Želimir Košćević: Muzej u prošlosti i sadašnjosti, Muzeologija, 1977.

Summary:

The gallery Studin -- the generator of the culture in The citadels

Ankica Babin

The museum of the local history of Kaštel (Citadel) is recognized as one of the youngest museum in Croatia, and is registered on 18th of February 1991.

Seeking for the answer on why should they need an institution like this, when there are many other museums very much alike, in Split and Trogir, we are finding it in the separation of the Kaštel in the administrative way, in specialty and richness of the cultural heritage from this area and in its (Kaštel) cultural and informative emptiness. One of the answers is also the weakness of "The office for the protection of cultural monuments" to protect this area from the devastation of urban cores, sale and destruction of mobile monuments. It was necessary to establish an institution that would, with its work, protect and soothe negative tendencies.

The gallery Studin was registered on 19th of July 1988. With its conceived institutional planned work, the gallery enabled outgrowing into The museum of the local history of Kaštel. The gallery still exists as a part of the museum.

The structure of the museum comes from the environment in which was formed from her cultural history and micro regional position of Kaštel.

To show whole cultural and history development of this space, means to put some relations between exposed museum objects from different areas of human development and to find the place in development of society. That must be the result of the research work, research of the manual literature, history documents and photographs by following the line from specialized to general.

If we put museum into the permanent relation with natural and society environment, we integrate the museum into the environment and form center for cultural exchange and communication. This surpasses the idea of classical museum, and make it more accessible to the media of modern communication, so that museum can become the center of actuality.

MUZEJ U KAŠTELU VITTURI

Ankica Babin
Zavičajni muzej Kaštela
Kaštel Novi

Želimir Laszlo
Muzejski dokumentacijski centar
Zagreb

Kaštel
"Krajem XV. stoljeća, zbog opasnosti od Turaka i upada Vlaha, splitski i trogirski posjednici koji su imali posjede na prostoru između Splita i Trogira počinju graditi utvrde da bi zaštitili svoje težake. Za vrijeme trajanja turske opasnosti na tom području izgrađeno je 16 kula ili kaštela".*1 Jedan od njih je kaštel Vitturi u Kaštel-Lukšiću. On je, unatoč raznim promjenama, pregradnjama i dogradnjama, možda najviše od svih kaštela zadržao svoj obrambeni karakter. O tomu svjedoče sačuvani obrambeni zidovi na tri strane objekta, dvije kule na uglovima sjevernog zida i mnogi drugi detalji. Sve što se s kaštelom događalo i što mu je s vremenom pridodano, kako bi utvrda poprimila značajke dvorca, gradilo se prema unutra, prema dvorištu. Uza sjeverni, istočni i zapadni obrambeni zid, prigrađene su prostorije, dok je južna zgrada uz more dobila trijem u prizemlju i dvokatnu galeriju nad njim. Takav izgled kaštel je porimio već 1564. godine, o čemu svjedoči natpis na vijencu drugoga kata galerije: JACOBUS ET HIERONIMUS VETURI FRATRES IN HANC FORMAM PROPRIIS S(UMPTIBUS) REDGERUNT MDLXIII (Braća Jakov i Jerolim Vitturi izgradiše u ovom obliku vlastitim troškovima 1564.).*2 Sloj 16 stoljeća je za kaštel Vitturi nesumnjivo najvažniji i najvredniji dio, a kako je i dobro sačuvan, nije čudno što je konzervatorski pristup obnovi i prezentaciji respektirao upravo njega. Promjene koje su nastale nakon 1564. godine nisu bitno izmijenile izgled objekta, nego se tu više radilo o dodavanju pojedinih arhitektonskih detalja. Obnova kaštela u punom je zamahu, a dovršenje se očekuje tijekom zime 1998. godine.*3 U obnovi sudjeluju: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Konzervatorsko povjerenstvo u Splitu; Grada Kaštela; Mjesna zajednica Kaštel-Lukšić i Mediteranski centar za graditeljsko naslijeđe iz Splita. Slijedeći upute konzervatorske službe, odlučeno je da se kaštel dovede u stanje što bliže onom kakvo je bilo oko godine 1760.*4 To zapravo znači čuvanje izgleda kaštela iz 1564. godine i promjena manjeg oopsega zahvata nastalih do polovice XVIII. stoljeća. Nekih većih prijepora oko koncepcije obnove, konzervacije i prezentacije građevine kao vrijednog spomenika kulture - kakvih, istina, u konzervatorstvu zna biti - nema ili barem nisu takvog opsega i snage da bi pomutili zadovoljstvo obnovom. O vrijednosti samoga kaštela mišljenja su također jedinstvena - riječ je o spomeniku kulturne vrlo visoke vrijednosti. Zahvaljujući u prvom redu Ministarstvu kulture uložena su, za naše prilike, znatna financijska sredstva i rezultati tih ulaganja su već i te kako vidljivi.